

CONTRIBUȚII PRIVIND VITICULTURA ÎN BAZINUL PANCIU

ION PUȘCA

Ca în toate teritoriile locuite de români și pe teritoriul cuprins între Putna și Trotuș (podgoria Panclu), vița de vie se cultivă din cele mai vechi timpuri. Această afirmație este întărită și de faptul că în localitatea Pădureni (cu ocazia unor săpături arheologice) a fost descoperit un fragment ceramic pe care se găsesc, ca ornament, doi struguri ¹. Alte mărturii grăitoare privind cultura viței de vie, din cele mai vechi timpuri pe teritoriul podgoriei Panciu, găsim și în așezările arheologice din localitățile Panciu, Tifești și Ruginești, unde au fost descoperite diferite obiecte de ceramică. Cu toate că pe teritoriul podgoriei Panciu vița de vie se cultivă din cele mai vechi timpuri, totuși, prima atestare documentară ca podgorie o găsim mult mai târziu și aceasta din mai multe cauze. O primă cauză ar fi că pe teritoriul podgoriei Panciu, ca de altfel în întregul ținut al Vrancei, stăpînirea pămîntului se făcea după un obicei răzășesc, fără amestec domnesc (deci nu se emiteau acte de proprietate oficiale).

O altă cauză a faptului că pe acest teritoriu, mențiunile documentare sînt puține este și aceea că, pînă în 1482, teritoriul podgoriei Panciu a aparținut (ca de altfel întreg ținutul Putnei) cînd Moldovei, cînd Munteniei, fapt ce a făcut să nu se poată păstra eventualele documente ².

O ultimă cauză, care a dus la inexistența documentelor este și faptul că teritoriul podgoriei Panciu, fiind situat în sudul Moldovei, a fost o „poartă” de intrare a tătarilor și turcilor. Astfel, chiar dacă au fost emise documente scrise, ele nu s-au putut păstra.

¹ G. Bichir, *Cultura Carptică*, București, 1973, p. 267.

² Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, p. 60.

După încheierea ca stat a Moldovei³ (1359), într-o serie de scrieri, fie ale unor călători străini sau ale unor cronicari autohtoni, sînt consemnate date cu privire la plantațiile de vii de pe acest teritoriu. Astfel putem arăta că însemnările făcute de către Georg von Reicherstorffer, cu ocazia a două călătorii întreprinse în Moldova în anii 1527 și 1535, în calitate de emisar al regelui Ferdinand I de Habsburg la curtea lui Petru Rareș, fac referiri și la plantațiile mari de vii existente pe teritoriul actual al podgoriei Panciu⁴.

De asemenea, episcopul catolic Marcus Bandinus, în al său „Codex Bandinus”, vorbind de partea de jos a Moldovei (deci și despre plantațiile de vii existente pe teritoriul podgoriei Panciu), arăta că „...toată partea meridională a acestei provincii produce atît de mult vin, încît în timpul culesului se vinde vatra cu 4 bani și iarna cu 6 sau 7 bani”⁵.

Vinurile din sudul Moldovei aveau o reputație certă încă de pe vremea lui Vasile Lupu (1634—1653) și chiar mai înainte de sec. al XVII-lea, prin vânzările de vinuri ce se făceau de această regiune către țările vecine.

Crucea de Jos împreună cu Crucea de Sus, cunoscute anterlor sub denumirea de Crucea, fiind unele dintre cele mai vechi localități viticole de pe teritoriul podgoriei Panciu, au constituit înainte vestita podgorie de la „Cruce”. Prin mențiunea făcută în uricul din 1589, prin care Petre Șchiopul (1574—1577; 1578—1579 și 1582—1591), întărește lui Bucium, mare vornic din Țara de Jos, „stăpînire pe viile de la Cruce, ce au fost domnești”⁶, este atestată în scris nu numai așezarea ci și străbuna ocupație a celor de aici — cultivarea viței de vie.

În anul 1592, sînt atestate documentar viile din localitatea Sirbi „sub malul Putnei” cumpărate de starostele Drăguțul Bogdan în timpul domniei lui Petre Cazacul⁷.

³ Moldova, de la formarea sa ca stat și pînă la începutul sec. al XIX-lea, a fost cuprinsă între Carpați și Nistru. Vezi: Ștefan Pascu, *Atlas istoric*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1971. Carlo Gagliavini, *Originile limbilor neolatine*, Editura științifică și enciclopedică București, p. 286—287.

⁴ Alex. Papiu Ilarian, *Tesauru de monumente istorice pentru România*, vol. II, p. 125—144. Cf. Georg von Reicherstorffer, „*Moldaviae quae olim Daciae pers-* Pentru același lucru vezi Maria Holban, *Călători străini despre țările române*, vol. I, Editura științifică, București, 1968, p. 181—230.

⁵ V. A. Urechea, *Codex Bandinus*, *Analele Academiei Române*, tom. XVI, 1893—1894, p. 4—173. Episcopul catolic Marcus Bandinus, care pe lângă alte titluri se intitula și „administrator al bisericilor catolice din Moldova a petrecut cîțiva ani în părțile acestea stabilit mai mult în tîrgul Bacăului. Aici începînd din martie 1648, el redactează un anumit raport către Papa Inocențiu al X-lea raport ce constituie lucrarea „Codex Bandinus”. Scris în întregime în limba latină el poartă titlul: „Vizițiune generală a tuturor bisericilor de ritul romano-catolic din provincia Moldovei cu adnotațiuni despre afacerile moldovenesti”.

⁶ Arhivele statului Iași, *Documente privind istoria României*, veacul al XVI-lea, Moldova, vol. II, p. 440.

⁷ Documente privind istoria românilor, veacul al XVI-lea, Moldova, vol. VI, p. 7.

Atestarea documentară a localității Oleșești, ca localitate viticolă, apare pentru prima dată în actul întocmit în anul 1607, luna ianuarie, cu ocazia unei vânzări a unei fălci de vie de către Constantin, fiul lui Ursu, către Pavel, nepotul panului Ureche⁸.

Într-un act scris la 4 februarie 1610, la Clipicești⁹, sint menționate iarăși vii.

Crucea de Jos, ca localitate viticolă, este menționată documentar și de arhivele mănăstirii Bogdana. Partea din sudul Crucii de Jos, cumpărată „de la Măriica cu loc de vie, pe vremea lui Ștefan Tomșa“ (1611—1615 și 1621—1623). De asemenea această localitate viticolă mai apare și în actul din 11 iulie 1634 prin care Vasile Lupu, arăta că: „s-au pîrit în fața înaintea domniei — meale Toader Medelnicer din Cruce cu Băr-lădeanul, feciorul Drăguțului, pentru o bucată de vie“¹⁰.

În podgoria „Crucilor“ aveau vii și unii gălățeni cum e acel „Iane greul biv șoltuz ot Galați“, care împreună cu soția lui Nastasiia vinde la 18 mai 1655 lui Gheorghe Ștefan, domnul țării „a noastre vii și drepte a noastre moșii... din satul Cruce dreptu 40 de galbeni“.

Plantațiile viticole de la Țifrești sint menționate documentar la 25 iulie 1638 într-un act prin care Mărina, fata lui Costea, nepoata Prăvulceștii, vinde părintelui Partenie de la Bisericiani partea ei de moșie, unde a fost via lui Nasoie¹¹.

Atestarea documentară a plantațiilor de vii de la Codrul Sirbilor o constatăm în documentele emise în anii 1634—1638 ce sint transcrise în condica mănăstirii Soveja. În legătură cu înzestrarea acestei mănăstiri, ctitoria lui Matei Basarab, s-au păstrat și alte trei interesante documente despre existența plantațiilor viticole din localitățile Străoane și Clipicești.

Astfel în localitatea Străoane, prima mențiune documentară despre plantațiilor de vii de aici se găsește într-un document din 29 mai 1646, prin care Ion Nenciul din acel sat vinde domnului Țării Românești, Matei Basarab, trei pogoane de vie cu 30 de galbeni¹².

Dimitrie Cantemir (1710—1711) în lucrarea sa „Descrierea Moldovei“, publicată în anul 1716, amintește de podgoriile din această parte a Moldovei, următoarele: „...în al 3-lea rînd vine vinul de Odobești din ținutul Putnei pe riul Milcov; în al 4-lea rînd, Nicoreștii...“¹³.

Menționăm că de multe ori sub denumirea de Odobești se făceau aprecieri atît la podgoria Odobești propriu-zisă, cît și asupra vinurilor obținute în cadrul actualei podgorii Panciu, adică în general pentru toate plantațiile viticole cuprinse între Trotuș și Milcov¹⁴.

⁸ Academia R.S.R., Fotografie, XXIX/16, a.

⁹ Arhivele statului București, *Actele mănăstirii Vizantea I/1*.

¹⁰ Ion Pușcă-Panciu, *Note de cronicar*, revista Milcovia, Focșani, august 1976.

¹¹ Arhivele statului, București, 656, f. 35.

¹² Arhivele statului, București, Mănăstirea Soveja, X/35.

¹³ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, 1973, p. 111.

¹⁴ Ion Pușcă, *Pentru o posibilă istorie a viticulturii vrîncene*, Revista Milcovia, Focșani, mai, 1977.

Creșterea suprafețelor cultivate cu viță de vie pe teritoriul podgoriei Panciu, este din ce în ce mai mare, încît la 1750 italianul Ignacio St. Raicevich¹⁵ trece în fruntea podgoriilor Moldovei, viile cultivate între Putna și Trotuș. Veridicitatea acestei afirmații este confirmată și de studiile cartografice întreprinse de ofițeri cartografi austrieci la sfîrșitul sec. al XVIII-lea, din care reiese că plantațiile viticole existente atunci pe teritoriul actualei podgorii Panciu totalizau o suprafață mai mare decît cele existente pe teritoriul podgoriei Odobești¹⁶. Deci și atunci, ca și în prezent, suprafața cultivată cu vie în podgoria Panciu este mai mare decît cea a podgoriei Odobești¹⁷.

Și din punct de vedere al cantității totale de vin obținută, podgoria Panciu este net superioară podgoriei Odobești. Astfel, în 1863 podgoria Panciului realizează o cantitate de vin de 447.920 vedre¹⁸, iar în podgoria Odobești 326.800 vedre¹⁹. În 1869 podgoria Panciu realizează 260.145 vedre iar în 1873, 951.705 vedre, pe cînd podgoria Odobești realiza în acei ani mult mai puțin 209.499 vedre în 1869 și respectiv 132.091 vedre, în 1875²⁰. Și în anii următori se mențin diferențe mari între cantitatea de vin realizată în podgoria Panciu și cea realizată în cadrul podgoriei Odobești. Astfel producția obținută pe anii 1883 și 1884 a fost la Panciu de 1.787.587 vedre, pe cînd la Odobești de numai 1.500.800 vedre²¹.

Astfel, din totdeauna, podgoria Panciu a fost net superioară podgoriei Odobești atît din punct de vedere al suprafețelor cît și a producției obținute, dar așezarea ei, undeva într-un loc mai retras, a făcut ca în multe lucrări sub numele de podgoria Odobești să fie inclusă și podgoria Panciu²².

Dezvoltarea podgoriei Panciu în această etapă este confirmată și de eforturile unor noi măsurători făcute în anul 1869 de către cartograful austriac Hamn²³, în care apar mai multe suprafețe existente

¹⁵ Ignacio St. Raicevich, *Observazioni storiche, naturali e politiche intorno la Valachia e Moldavia*, Napoli, 1788, p. 52.

¹⁶ Academia R.S.R., Cabinetul de hărți și stampe. Otzelowitsch, R. 456, D. IX. H. 1970. Putna.

¹⁷ I. Pușcă, op. cit., p. 83.

¹⁸ Unitatea de măsură pentru volum folosită în trecut era egală cu 12,88 l în Muntenia și 15,2 l în Moldova, (*Mic dicționar enciclopedic*, Editura Enciclopedică Română, București, 1972, p. 982.

¹⁹ Arhivele statului București, Direcția Generală de Statistică, dos. 758/1863, fila 42.

²⁰ Arhivele statului, Vrancea, Prefectura Putnei, dos. 20/1874, fila 163.

²¹ Arhivele statului, Vrancea, Prefectura Putnei, dos. 5/1885, f. 25.

²² Am căutat să accentuăm acest lucru, deoarece mulți autori contemporani care se ocupă cu viticultura României, continuă să afirme în scrierile lor că podgoria Odobești este ca suprafață mai mare decît podgoria Panciu, sau prezintă eronat date despre suprafața, aria și sortimentele podgoriei Panciu. Exemplu: T. Martin, *Viticultura*, Editura didactică și pedagogică București, 1968, p. 21. Gherasim Constantinescu și colab. *Drumurile viei și vinului în România*, Editura Sport-turism, București, 1977, p. 87.

²³ Andrei Bogdan, *Viticultura României oglindită în prima publicație statistică internațională* (1876), în Terra, an. I, (XXI), nr. 3, mai-iunie, p. 9.

cu vie pe teritoriul podgoriei, Panciu, cuprins între Putna și Trotuș, decît la măsurătoarea din 1790, ceea ce constituie o dovadă că aici a avut loc în acest timp plantări masive cu viță de vie în urma defrișărilor făcute pe seama unor păduri și a unor tufărișuri.

Dar, spre a vedea și mai bine însemnătatea plantațiilor viticole de aici ca întindere și ca producție, trebuie ținut seama că încă la începutul secolului al XVIII-lea în afară de dările ce apăsau toate viile din țară ca : dijmă, pogonărit, vădrărit, gărdurărit, circiumărit, etc., pentru plantațiile de pe teritoriul podgoriei Panciu, erau în plus dări numite „ortul stărotesc” și „vadra stărostească” a Putnei, care constituia un venit special al staroștilor de Putna.

Aceste dări nu existau în celelalte ținuturi, și pentru că viile nu constituiau nicăieri un fond impozabil atît de important și un izvor de venituri atît de principal ca în această podgorie.

Venitul ortului se ridica la sume importante, încît la 1754, printr-un hrisov, Matei Ghica VV, socotind că datorită acestui special ort stărotesc, veniturile staroștilor de Putna sînt excepțional de mari, statornicește o reglementare a lui.

În cadrul unui hrisov, din 23 nov. 1754, Matei Ghica fixează veniturile dregătorilor astfel ca din jumătatea ortului stărotesc vel paharnicul să ia numai 2/3, cealaltă treime rămînînd vtori paharnicului²⁴.

Și totuși chiar după această dată, viile de aici continuau însă să alcătuiască o sursă de venituri însemnată, nu numai pentru vistieria țării, ci mai mult după cîte se constată pentru staroștii locali. După zece ani, Grigore Ion Callimachi sesiza și el ca și Matei Ghica *abuzul* staroștilor de Putna și dă din Iași hrisovul din 15 octombrie 1763 prin care caută să pună ordine în această chestiune. În acest hrisov, după ce domnitorul Callimachi expune toate abuzurile constatate în impunerea viilor și mai ales activitatea hrăpărească din ținutul Putnei, apreciindu-le cu cuvinte extrem de aspre, el ia o serie de măsuri pentru a le stăvili, iar în ce privește plantațiile de vii din ținutul Putnei reglementează încasarea „vedrei stărostești” a Putnei limitînd-o numai la regiunea de pînă la Trotuș, „iară de pe aiurea din ținutul Putnei să nu să mai ia”²⁵.

Cărturarul francez Jean Louis Carra arăta ponderea producției vinicole, a plantațiilor de viță de vie din această zonă, la acele timpuri comparativ cu producția realizată în toată Moldova, astfel : „Impozitul pe veniturile de la Odobești (deci inclusiv plantațiile viticole de pe teritoriul podgoriei Panciu) de 4 parale la 10 ocale, aduc pe an 140.000 piaștri turcești și de la toate celelalte vinuri 100.000 piatri turcești. Împreună cu toată Moldova pe an 240.000 piaștri turcești”²⁶.

²⁴ Biblioteca Academiei, Documente, pach. XXXVII, doc. 1.

²⁵ N. Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi*, I, p. 574, vezi și Codrescu, *Urcariul*, vol. I, p. 289.

²⁶ Jean Louis Carra, *Histoire de la Moldavie et de la Valachie avec une dissertation sur l'état actuel de ces deux provinces*, Teufschâtel, hatel, 1781, p. 170.

Din această situație dată de Carra se vede clar raportul privitor la suprafață și producție, între plantațiile viticole de aici și restul viilor din Moldova, podgorii care dădeau aproape 60% din producția totală de vin a Moldovei²⁷.

Aria geografică viticolă a actualei podgorii a Panciului apare în „Condica Liuzilor” din 1803, care arată detaliat localitățile viticole existente la această dată și dependența administrativă a lor.

— Ocolul²⁸ Gîrlelor : Tifești, Codrul Sîrbilor, Vităneștii de Sus, Clipiceștii, Cucuieții de Sus, Serbeștii, Boloteștii, Ireștii de Sus, Vităneștii de sub Măgură ;

— Ocolul Zăbrăuț ; Satul Nou, Crucea de Jos, Crucea de Sus, Ursoiul, Gura Repezii, Străoane de Jos, Străoane de Sus, Movilița, Fitionești, Sperieți, Diocheți și Muncelu ;

— Ocolul Răcăciuni : Sascut, Cucova, Valea Seacă, Scurta, Orbeni Parava, Anghelești, Slobozia Bou, Ruginești, Păunești, Copăcești ;

— Ocolul Sușița : Cîmpuri, Răcoasa, Vizantea.

Această enumerare a satelor cu vii, din Condica Liuzilor, e deosebit de importantă, pentru că ea desemnează aria geografică a podgoriei Panciu.

O lucrare statistică privind situația viticulturii în Moldova (deci și a podgoriei Panciu) a fost întocmită în anul 1859 (anul Unirii Principatelor Române) și tipărită oficial în anul 1861 de către Direcțiunea Centrală de Statistică din Ministerul de Interne a Moldovei, sub numele de „Lucrări Statistice din Moldova”. Din aceasta rezultă că județul Putna avea 5428, 1986 ha, fiind județul cu cea mai mare suprafață de vie ocupînd cu mai mult de o pătrime din întreaga suprafață viticolă a Moldovei care era de 20.090,7872 ha²⁹.

În urma recensămîntului din 1859, existau pe teritoriul podgoriei Panciu 20 localități viticole, totalizînd o suprafață de 2836,78 ha, ceea ce însemna atunci 14,5% din suprafață totală a Moldovei, deci podgoria avea și atunci o pondere foarte însemnată.

După actul de secularizare a averilor mănăstirești din anul 1863³⁰ dezvoltarea viticulturii în podgoria Panciu a luat un mare avînt, mărindu-se considerabil suprafețele ocupate cu vii în dauna altor culturi și prin defrișarea unor păduri existente.

Dezvoltarea viticulturii în podgoria Panciu a fost generată și de dezvoltarea economică în general a României, de dezvoltarea comerțului în special, ceea ce a făcut să fie resimțită nevoia unor cantități mari de vin pentru consumul intern cît și pentru export.

²⁷ Ion Pușcă, *Pentru o posibilă istorie a viticulturii vrîncene*, revista *Milcovia*, Focșani, mai 1977.

²⁸ Prin Legea de organizarea comunelor rurale sancționară la 31 oct. 1864 denumirea de ocol este înlocuită cu cea de plasă.

²⁹ V. Tîroiu, op. cit., p. 35.

³⁰ Legea pentru secularizarea averilor mănăstirești din 13 decembrie 1863 publicată în Monitorul Oficial nr. 251/1863, s-a votat de către adunarea legiuitoare cu 97 de voturi pentru, 3 contra și o abținere.

Interesant de arătat e faptul că aria podgoriei Panciu, descrisă la 1869³¹, care începea „pe dealul dintre Domoșița și Troțuș și mergînd pe la poalele dealurilor la Ruginești, Păunești, Movilița, Străoane, Crucea, Panciu și Tifești pînă la valea Putnei” se menține și în zilele noastre.

Delimitarea arealului podgoriei Panciu între riurile Troțuș și Putna care apare și pe hărțile întocmite anterior, are la bază *rutina de milenii a cultivării* viței de vie aici și îndelungata observație a locuitorilor asupra condițiilor naturale de pe acest teritoriu, ceea ce a dus la stabilirea judicioasă a arealului acestei podgorii.

Marea fertilitate a viilor, drumurile bune de acces spre tirgurile și *porturile* din sudul Moldovei, repetate producții de struguri mari la ha, asigurau o rentabilitate a acestor plantații, ceea ce a făcut ca podgoria să se dezvolte continuu.

Astfel, cu toate că suprafața viilor creștea an de an, podgoria Panciu rămînea totuși în majoritatea ei, așa cum fusese în trecut, cu caracter de proprietate mică, deținută în cea mai mare parte de țărani.

Afară de viile mănăstirești care au intrat în mina unor politicieni și negustori, afară de cîteva vii boierești păstrate încă din urmă descendenți ai marilor moșieri, toată cealaltă întindere adică mai mult de 2/3 din totalul plantațiilor cu vie, era proprietate țărănească care se menține pînă la atacul filoxerei în podgoria Panciu³².

Dezvoltarea podgoriei Panciu este într-un fel stînjinită de apariția filoxerei. Astfel în anii 1896—1897, apar primele focare de filoxeră în localitățile Clipicești și Străoane³³. În această perioadă locuitorii podgoriei Panciu nu-și dădeau seama de pericolul atacului filoxerei și ei continuau să-și planteze suprafețele pe care le aveau cu vițe indigene nealtoite.

Datorită acestui fapt o perioadă de timp în cadrul podgoriei Panciu suprafețe viticole cresc³⁴, deoarece suprafețele plantate cu viță de vie anual depășeau suprafețele distruse de filoxeră.

Această situație nu se menține mult timp și în anul 1904 an care a fost și foarte secetos³⁵, a fost un adevărat dezastru pentru podgorie, în special în localitățile viticole Tifești și Clipicești, unde plantațiile cu vii au fost distruse aproape complet în cîteva luni.

³¹ Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română din județul Putna*, 1869, p. 23. În vederea stabilirii arealului de cultură a viței de vie, Ion Ionescu de la Brad străbate personal această podgorie vizitînd localitate cu localitate.

³² Într-o jumătate de secol (1860—1908) raportul de o treime vii boierești și mănăstirești și 2/3 țărănești ca suprafață nu numai că se menține în podgorie dar el și sporește în favoarea categoriei sătești în același timp se observă o fărâmițare a proprietății țărănești, revenind cam 0,6 ha de proprietar în timp ce proprietarii burghezi dețineau în medie 12 ha de proprietar. V. Tiroiu, *Istoricul podgoriei putnene*, Studii monografice, 1962, p. 166.

³³ Idem, p. 183.

³⁴ Buletinul Ministerului Agriculturii, anul 1896, p. 795, 800.

³⁵ V. Tiroiu, op. cit., p. 187.

În anul următor, 1905, plantațiile rămase întâmplător neatinse de filoxeră din această parte a podgoriei Panciu au fost distruse în timpul verii în câteva săptămîni.

„În august 1905 din dealul Țifeștilor și Clipiceștilor nu mai rămăsesse decît pilcure izolate de vie sau numai butuci singuratici pe locuri mai nisipoase și pietroase”³⁶, așa arăta deci atunci o parte din podgoria Panciu.

În anul 1905, filoxera atacă viile podgoriei Panciu situate între piraiele Sușița și Zăbrăuț, ajungînd apoi pînă în anul 1910 în nordul podgoriei la plantațiile existente în localitățile Păunești și Ruginești³⁷.

Acțiunea de distrugere totală a viilor din soiuri indigene nealtoite care existau pe aceste locuri de milenii, este încheiată în anul 1913. Astfel sortimentul principal al podgoriei Panciu³⁸ format din Plăvaie, Galbenă, Păsărească³⁹ și Tămîioasă, este distrus pentru totdeauna.

În podgorie, de asemenea, mai întîlnim și alte soiuri dar pe suprafețe mai mici, cum ar fi: Tigva, Verdea, Coarnă albă, Coarnă roșie, Țița vacii, Razachie Albă, Razachie roșie, Negru moale, Negru virtos, Vulpei și Seină⁴⁰.

Paralel cu aceasta, în locul viilor distruse de filoxeră, locuitorii au început să planteze vițe de vie altoite pe portaltoi adus de pe continentul american.

Deoarece în anul 1888 Comisia Superioară filoxerică dăduse un aviz favorabil pentru importul vițelor americane de producători direcți în țară, în anul 1889 începe importul acestor vițe în România fără un studiu prealabil al modului de comportare al lor în condițiile țării noastre și al calității vinurilor obținute din acestea. Datorită acestui fapt și în plantațiile podgoriei Panciu ajung aceste vițe, dar sînt plantate pe o suprafață totuși destul de mică. Dîndu-și seama de această greșală în anul 1891 s-a interzis orice import sau comerț cu vițe de producători direcți înființîndu-se în același an pepiniere ale statului, urmînd ca acestea să distribuie în mod gratuit vițe altoite locuitorilor din podgorie.

Statul însă nu a luat măsurile necesare de a dezvolta aceste pepiniere și deci nu a putut acoperi necesarul de vițe pentru plantat, ceea ce a dus ca în anul 1898, să se elaboreze legea privind libertatea de a se înființa pepiniere și de către particulari, ceea ce a dus nu numai la abrogarea legii cu privire la gratuitatea vițelor altoite, dar și la faptul că fiecare pepinieră planta ce îi cădea la îndemînă, fără un studiu său o dirijare centralizată. Din această cauză în cadrul podgoriei Panciu,

³⁶ Idem, p. 188.

³⁷ Idem, p. 189.

³⁸ Ion Pușcă, Studiul tehnologiei de obținere a vinurilor spumante în podgoria Panciu, teză de doctorat, Universitatea din Craiova, 1976, p. 98.

³⁹ Denumirea solului „Păsărească” este sinonimul solului Fetească albă, care în ultimul timp a început să fie prioritar ca suprafață în podgorie. Gherasim Constantinescu, Ampelografia R.S.R., Editura Academiei R.S.R., vol. II, 1959, p. 520.

⁴⁰ Ion Ionescu de la Brad, Agricultura română din județul Putna, București, 1869, p. 264.

dintr-un număr restrâns de soiuri ce existau pînă la atacul filoxerei, la începutul sec. al XX-lea existau peste 50 de soiuri introduse în cultură unele care nici nu se pretau pentru condițiile pedoclimatice ale podgoriei ⁴¹.

Viile altoite pretinzînd însă o muncă manuală complicată ⁴², marii proprietari ai podgoriei Panciu, cu rezerve bănești proprii, sau cu credit de bănci sau bancherii locali, au putut cumpăra acest material săditor, în timp ce micii podgoreni, miile de săteni, proprietarii de suprafețe mici de vie, nu au reușit să-și refacă plantațiile cu asemenea vițe la timpul potrivit.

La aceasta a contribuit și faptul că sursele de cumpărare a vițelor nu erau garantate, unii pepinieriști căutînd să înșele pe viticultori, vînzînd vițe altoite pe producători direcți sau pe portaltoi inferiori și chiar vițe indigene altoite tot pe vițe indigene.

La fel înșelau pe micul podgorean, marii podgoreni locali, care își făceau pepiniere proprii sau aduceau mari cantități de vițe de la pepinierele străine, alegeau vițele de calitate I, pentru replantarea viilor lor proprii, vînzînd apoi pe cele rămase „în condiții de plante convenabile” podgorenilor mărunți ⁴³.

Astfel, unii podgoreni ca Panaite Popescu din Crucea de Jos, Gheorghe Gavrilă, Vasile Maftei și Șt. Constantinescu din Păunești, Neculai Iordache din Țifești, etc., care erau interpuși a-i diferitelor pepiniere străine își alcătuiau la fel mici pepiniere proprii, fiind în realitate agenții de desfacere a celor mai inferioare pepiniere din Arad și Buzău ⁴⁴.

Cu drept cuvînt s-a spus: „Viticultura unei țări nu poate fi decît la fel cu pepinierele care o deservesc...” ⁴⁵.

Astfel de la început în podgoria Panciu, viile marilor moșieri, ale tirgoveților și podgorenilor înstăriți, au fost plantate după toate regulile agrotehnice cu vițe altoite cît de cît autentice de calitate bună, aplicîndu-se lucrările cerute de noile soiuri, contribuind la refacerea podgoriei. Dar alături de ele existau o mare întindere de vii inferioare, proprietatea micilor podgoreni, în care se întîlneau un mozaic de soiuri plantate în amestec, vii în care lipsurile începeau din primul an și care au constituit mai mult o plagă a podgoriei. Pe cînd în trecut, viile vechi,

⁴¹ Pînă la atacul filoxerei 1896, podgoria Panciu indiferent de mărimea proprietății, chiar dacă era a marelui moșier sau a răzeșului oricît de mic, era din punct al sortimentului de soiuri la fel avînd același material săditor (ciocîrlii sau mustăceri).

⁴² Desfundat, pichetat, plantat simetric, copcit, stropiri împotriva bolilor crîptogamice apărute în același timp cu vițele americane. Aceste vițe foloseau un inventar necunoscut pînă atunci, cuțite de altoit, foarfeci și fierăstraiele de vie, pompă de stropit etc. ca și unele materiale ca: sulfat de cupru, praf de sulf, var, rafie, etc. Mai presus decît toate, materialul săditor (vițele americane altoite) trebuia cumpărat.

⁴³ V. Tirolu, op. cit., p. 205.

⁴⁴ Ministerul Agriculturii, Tabele cuprinzînd pepinieriștii autorizați a altoi vițe pentru comercializare, anii 1900—1935. Cf. V. Tirolu, op. cit., p. 207.

⁴⁵ I. C. Teodorescu, Gh. Constantinescu, Sergiu Kogălniceanu și C. C. Oprea, Viile experimentale din România, p. 99.

boierești, mănăstirești, răzășești erau toate unitare, la fel plantate și la fel lucrate cu aceleași soiuri tradiționale acum în urma filoxerei inter-veni o diferențiere mare calitativă între viile celor înstăriți și viile celor nevoiași.

Dar cea mai gravă consecință a dezastrului produs de atacul filoxerei a fost exilarea micilor podgoreni din zona centrală a podgoriei și împingerea lor la periferie.

Începînd din 1896 un asalt susținut a fost dezlănțuit de oamenii de afaceri din orașul Panciu și mai ales de înstăriții satelor de a cumpăra la prețuri derizorii la început la orice preț mai tirziu terenurile filoxerate ale micilor podgoreni, suprafețe situate în centrul podgoriei, cele mai fertile atunci.

O tipică dezvoltare capitalistă lua naștere în acel timp în podgoria Panciu. Marile localitățile viticole de atunci : Tifești, Panciu, Străoane, Movilița, Fitionești, Ruginești și Păunești au ajuns în situația ca în majoritatea suprafețelor viticole să aparțină marilor proprietari ce foloseau forța de muncă salariată.

Podgoria Panciu capătă astfel un caracter nou, dintr-o podgorie răzășească bazată pe proprietate mică, sătască, ea devine o podgorie de tip capitalist în mîna negustorilor și a chiaburilor din sate, care lucrează via cu forța de muncă plătită chiar dacă avea o suprafață mai mică.

În concluzie, distrugerea vechilor vii, unită cu secetele din anii 1904, 1905 a făcut ca mii de podgoreni mărunți să cadă în cea mai cumplită mizerie.

Către anii 1915, 1916, podgoria Panciu se considera ca fiind aproape refăcută și în care mai exista suprafețe cu vii indigene⁴⁶ ce cuprindeau resturi mărunte de vii filoxerate. Înfățișarea podgoriei Panciu era complet alta. Viile și livezile de odinioară în care butucii de vie și pomii roditori creșteau înfrățiți laolaltă deveniră în urma defrișării și replantării mari plantații viticole alcătuite din soiuri noi.

Menționăm că în anul 1913 și 1914, podgoria Panciu a avut de suferit de pe urma atacului de mană⁴⁷. Datorită condițiilor climatice din acești ani. În schimb în anul 1915 și în special în 1916 au fost anii în care s-au obținut producții foarte bune de struguri calitativi și cantitativi, ceea ce a dus implicit la obținerea unor cantități de vinuri de calitate.

Cu toate că în anul 1916 a fost un an foarte favorabil pentru viticultură, locuitorii podgoriei Panciu nu s-au putut bucura de rezultatele acestea deoarece România intra în marea conflagrație mondială,

⁴⁶ Mai figurau încă, ca vii indigene, unele vii vechi stăpînite cu embatic pe care deținătorii — pentru a nu pierde dreptul de embatic — continuau să le declare ca vii și să plătească impozitele și dreptul de embatic, deși terenul nu mai avea deseori nici un butuc.

⁴⁷ Mana viței de vie a fost necunoscută în țara noastră. În 1881 ea a fost semnalată pentru prima dată în România, iar în 1905, a început să provoace pagube în toate podgoriile.

în vederea desăvîrșirii sale naționale; mobilizarea generală făcută la 15 august 1916, a afectat și în podgoria Panciu forța de muncă, făcînd astfel ca din lipsa acesteia, perioada de recoltare a strugurilor să se prelungească.

În afară de lipsa forței de muncă (în podgorie rămînînd numai bătrînii, femeile și copiii) se resimțea și lipsa mijloacelor de transport, fiind rechiziționate la susținerea războiului căruțele bune și animalele de tracțiune corespunzătoare.

Cu toate aceste greutăți, locuitorii rămași în podgoria Panciu, dînd dovadă de un înalt simț patriotic au reușit să încheie cu bine campania de recoltare, depozitînd vinurile obținute.

Dar situația critică de atunci — prin care trecea România, a făcut ca această recoltă să nu mai poată fi valorificată. Dacă înainte începerii războiului transportul vinului se făcea atît cu căruțele cît și pe calea ferată⁴⁸, la sfîrșitul anului 1916 nu se mai putea practica nici unul din aceste mijloace, vinul rămînînd în depozitele producătorilor de cele mai multe ori, în condiții cu totul necorespunzătoare. Din cauză că principala sursă de venituri din podgoria Panciu era cea rezultată din practicarea viticulturii, prin necomercializarea vinurilor, întreaga populație locală suferea neavînd mijloace bănești pentru asigurarea celor necesare traiului.

Odată cu retragerea armatei române în 1916, locuitorii podgoriei suferă o nouă calamitate. Pentru a nu se dezorganiza retragerea și apărarea, Marele Cartier al Armatei, la 2 decembrie 1916, ia o măsură extremă, aceea de a vărsa întreaga cantitate de vin și de rachiu pe care o dețineau localnicii. Cu toată opoziția de la început a podgorenilor (la Tîfești și Sarăoane au avut chiar cîteva incidente sîngeroase)⁴⁹, toate vasele au fost golite în cîteva zile.

Demn de remarcat este faptul că localnicii în majoritatea lor au înțeles semnul acestui sacrificiu suprem în condițiile acelea extrem de diferite pentru poporul român.

Începînd din ianuarie 1917, podgoria Panciu (de fapt singura podgorie din România în această situație) a fost teatrul de război a unei importante și îndelungate acțiuni militare, care a culminat cu luptele din august 1917 cînd a fost oprită pentru totdeauna înaintarea luptelor cîmpuitoare.

Ville care rămăseseră astfel îngropate din toamna anului 1916, erau acum brăzdate de tranșee, șanțuri de comunicație sau adăposturi și distruse de exploziile minelor și ale obuzelor și călcate de roțile cîrelor și a tunurilor.

Astfel podgoria Panciu a fost complet distrusă pentru a doua oară, dar numele localităților și a plaiurilor viticole ca: Codrul Sîrbilor,

⁴⁸ Odată cu punerea în funcție a liniei ferate Mărășești—Panciu, o parte din transportul vinului cu căruțele din podgorie a fost înlocuit cu transportul pe calea ferată, ajungînd în anul 1914 la 620 de vagoane.

⁴⁹ V. Tîroiu, op. cit., p. 221.

Tifești, Oleșești, Dealul Crucilor, Panciu, Chicera, Dumbrava, Răzoare, Muncelu devin acum nume istorice, mărturii al eroismului și jertfei poporului român.

În primăvara anului 1918, locuitorii podgoriei Panciu începură să se întoarcă la plantațiile lor, încercînd să mai salveze ce se mai putea din viile care fuseseră pînă atunci un cîmp de luptă.

Cu toate că podgoria Panciu avusese foarte mult de suferit, asupra ei se abate o nouă calamitate, astfel că în noaptea de 8 iunie 1918, podgoria Panciu a fost lovită de o grindină puternică suferind cel mai mult plantațiile viticole din localitățile : Clipicești, Tifești, Oleșești, Satu Nou, Crucea de Jos, Crucea de Sus, Panciu, Străoane, Diocheți, Mărășești și Pufești.

Datorită lipsei de îngrijire a viilor o perioadă îndelungată, datorită războiului și a faptului că hibrizii producători direcți introduși în cultură nu au suferit nici-un tratament, podgoria Panciu a fost invadată de boli și dăunători. Astfel în 1926, podgoria a pierdut 85% din producție din cauza atacului de oidium⁵⁰. Podgoria Panciu în urma tuturor calamităților care le-a avut de suferit, s-a refăcut foarte greu, comparativ cu podgoriile vecine care nu au fost afectate prea mult de urmările războiului, a grindinei, a atacului de boli și dăunători.

Datorită acestui lucru, o perioadă de timp în podgoria Panciu din cauza sărăciei existente, unii localnici au plantat din noi soiuri de viță de vie, producători direcți, care erau mult mai ieftini decît vițele altoite.

A trebuit ca mulți ani, după o muncă eroică, de către locuitorii de aici, necunoscută de celelalte podgorii din România, pentru ca în podgoria Panciu să se refacă plantațiile de vii la potențialul de dinainte de război.

Un rezultat nefast al acestei situații a fost și faptul că datorită unor condiții grele, s-a adîncit procesul de pierdere a suprafețelor mici cu vii de către podgorenii, ele fiind vîndute marilor proprietari și înstăriții satelor.

După anul 1923 începe mai rapid refacerea plantațiilor de vie, în special pe proprietățile celor înstăriți. Aceasta se datorează și faptului că în podgoria Panciu (în localitatea Panciu și Tifești) existau foarte multe bănci care acordau credite podgorenilor⁵¹, ea reprezenta cantitatea de numerar izvorîtă din inflație și pe care Banca Națională în primul rînd și în al doilea afaceriștii și speculanții căutau să-l difuzeze și în această podgorie.

⁵⁰ I. C. Teodorescu, Activitatea Direcțiunii Viticulturii în anii 1926—1928, Conferință — ianuarie 1929, Chișinău, p. 22. Expunerea a fost făcută cu ocazia conferințelor organizate de Direcția Viticulturii în zilele de 29—30, 31 ianuarie la Chișinău.

⁵¹ Pînă în anul 1940 au existat în orașul Panciu : Banca Franco-Română, Banca podgorenilor, Banca Brazi. În afară de acestea mai existau un număr de peste 20 bănci în orașul Focșani orăș aproape de podgoria Panciu, avînd același scop. (V. Tiroiu, op. cit., p. 251—252).

Inflațiile de numerar erau atât de mari în primii ani 1921—1925 încât băncile îl ofereau aproape fără nici-o măsură de garanție sau de plafon; era destul o cerere cu formularul tipărit, o semnătură pe poliță și o altă contrasemnătură a girantului⁵². La scadența băncile nu numai că pretindeau achitarea, dar insistau chiar pentru o suplimentare a împrumuturilor, însemnând și sugerînd debitorilor fel de fel de investiții. Dobinzile mari ce se încasau creau la rîndul lor cantități de numerar ce trebuia plasat⁵³.

De la dobinzile de 20—24% cu care se începuseră operațiile, ele ajunseseră repede la 32—36%, iar unei bănci ca Banca de Scont, Banca Putnei, utilizînd un număr macheavelic de fel de fel de anexe și comisioane, încasau chiar 40%.

Această situație a făcut ca mulți comercianți care aprovizionau pe podgoreni cu vițe și materiale viticole, să adopte și ei rolul de bancheri dînd mărfurile pe credite și dobînzi mari de reescontînd polițele la rîndul lor prin intermediul băncilor cu care lucrau.

Iureșul acesta de împrumuturi, provoacă desigur o activitate febrilă în podgoria Panciu distrusă de război, de grindină, de boli și dăunători, trecîndu-se la replantarea suprafețelor distruse, la achiziționarea de inventar viticol și vinicol și la construcțiile de crame. Cu banii obținuți în urma vânzărilor vinului se plăteau doar dobinzile căci atât pretindeau, băncile nu se întrebau nici debitorii, nici creditorii, cum se vor plăti odată și odată capitalurile împrumutate.

În primii ani prețurile vinurilor cresc brusc, urmînd pentru puțină vreme cursul inflației.

De la 0,20—0,40 lei litru cu cît se vindea vinul în 1915—1916 prețul crește brusc la 2—3 lei litru în 1919, ca să crească apoi în 1921—1923 la preț de 10 lei litru.

Inflația și lărgheța împrumuturilor scontate precum și perspectiva obținerii unor mari cîștiguri durară însă cîțiva ani. Încă din 1925 începu să se întrevadă zădărnicia și falsitatea acestei situații.

Disproporția dintre cheltuielile de exploatare care erau din ce în ce mai mari și venitul din producție a ajuns atât de mare, încît această stare deficitară ce a ajuns la maxim în anul 1926, provoacă scăderea prețului fondului economic și prețul de vînzare a viilor.

În aceste condiții s-a declanșat criza viticolă ce începe din anul 1926 care a avut deci următoarele cauze :

— supraproducția de vin ce crește de la an la an datorită plantării masive ;

⁵² În mod obișnuit, după sugestia chiar a băncilor debitorul și girantul se prezentau în același timp întocmeau formularele, semneau reciproc polițele și încasau banii în cîteva minute. V. Tiroiu, op. cit., p. 252.

⁵³ Prin 1923—1924, unele bănci, îndeosebi Banca Marmorosch aveau anume funcționari și agenți care în zilele de sărbători cutreierau satele de podgorie îndemnînd lumea să se împrumute ca să-și refacă patrimoniul distrus de război.

— creșterea suprafețelor de vii plantate cu hibrizi și în special plantate la șes, falsificările de vinuri, scăderea consumului intern de vin, exportarea unor cantități mici de vin față de cel produs în țară, etc.

Aceste cauze au fost agravate și ca urmare a unor ani nefavorabili culturii viței de vie.

Astfel, în 1926, viile au suferit de temperaturi scăzute, ploi nume-roase, de 5—6 atacuri de mană⁵⁴, atacuri care s-au reflectat și în 1932.

În anul 1933, înfloritul viei a coincis cu o perioadă friguroasă, întreținută de ploi abundente, iar în anul 1934 în timpul culesului au avut loc ploi nesfârșite care au distrus o parte din recoltă.

Ca efect al crizei, podgoreniile nu și-au mai putut plăti dobânzile la datoriile contractate cu ani în urmă, iar băncile nu mai acordau noi împrumuturi decât foarte rar. Începuseră foarte multe procese intentate celor ce nu-și puteau plăti datoriile. Magazinele comerciale din orașul Panciu care își desfășeau materiale viti-vinicole sînt din ce în ce mai puțin căutate, din cauza lipsei de bani a podgorenilor.

Datorită acestei situații destul de grele existente și în alte părți ale țării, a făcut să crească avîntul revoluționar al țărănimii, ceea ce a determinat statul român să adopte legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane, prin care podgorenilor li se iertaseră datoriile ce le aveau, acestea fiind preluate de către stat.

Dar aceasta nu a dus totuși la o redresare totală a viticulturii în podgorie prin faptul că nu au fost înlăturate și celelate cauze care au provocat criza.

Dezvoltarea viticulturii în podgoria Panciu pe baza planificată și premise științifice, începe însă după Insurecția Națională armată anti-fascistă și antiimperialistă de la 23 august 1944.

În general podgoria Panciu a fost și este o podgorie profilată pe producerea vinurilor albe seci în cantitate mare, de vinuri roșii în cantitate mică și foarte puțin, vinuri aromate. De asemenea, ponderea strugurilor de masă în podgorie este de circa 14%.

Începînd cu anul 1969 în podgorie a început și prepararea șampaniei care în viitor va avea o mare dezvoltare⁵⁵.

⁵⁴ Romulus Oșlobéanu, Situația Viilor — Buletinul Aricol-Viti-Vinicol, 1928, p. 143.

⁵⁵ Ion Pușcă, op. cit., p. 171.